

Josep Rovira en els meus orígens

Xavier Mas Gibert

Centre d'Estudis Canetencs

Josep Rovira: in my origins

Aquest escrit va ser llegit a l'homenatge que una colla d'amics li vam retre a Josep Rovira Fors amb motius del seu norantè aniversari el passat mes de juliol. Si el publiquem és per expressa voluntat dels assistents.

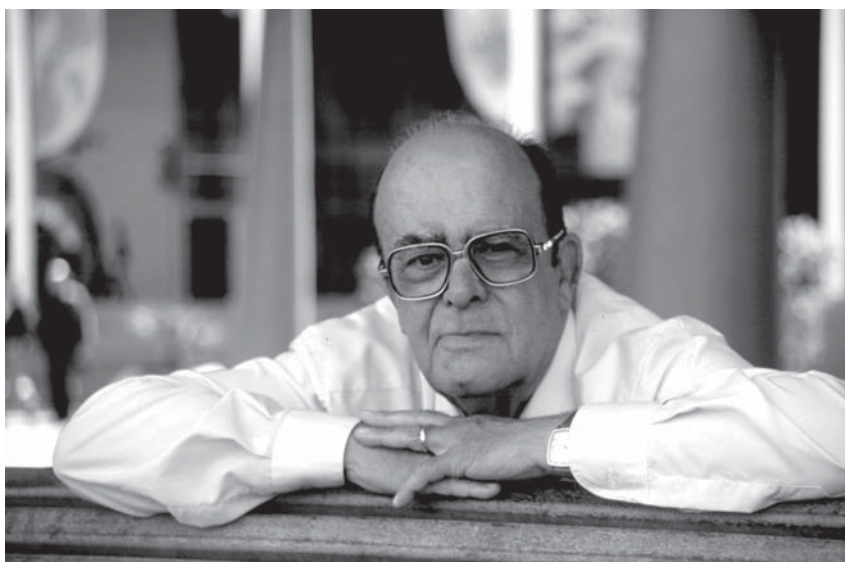
Paraules clau: Pedracastell, Josep Rovira, Luka Brajnovick, Dr. Marià Serra, senyor Pepet, Francesc Mas.

This essay was read at an event organised by a group of friends in homage to Josep Rovira Fors on the occasion of his 90th birthday last July. It is published in response to requests from the audience.

Keywords: Pedracastell, Josep Rovira Fors, Luka Brajnovick, Dr Marià Serra, Mr Pepet, Francesc Mas.

Com que en Josep Rovira era un gran amic del meu pare, l'origen de la meua amistat amb ell és hereditària, com si diguéssim. I és anterior a la memòria continua, i on primer el puc recordar és en el que devia ser el consell de redacció de la revista *Pedracastell*, que deu ser el més original que s'ha fet mai: el meu pare posat al llit com si estigués de cos present, envoltat per en Josep Rovira que era qui gairebé sempre portava la veu cantant, en Juanito Campins, en Josep M. Llauger, en Josep Sisquella, en Gelí, l'Estarlich i l'Andrés Carbonell i algun més que ara no sé recordar exactament, però que juraria que també hi era, com l'Endalet (Joan Fornaguera) que mai no deia res, i encara potser algú més que ara no em ve a la memòria. Com que el pare va estar molt temps entre malalt i convalescent i això passava en aquells anys de restriccions de tota mena i també d'electricitat, l'escena la recordo il·luminada per un quinqué vacil·lant, com la salut i l'humor del meu pare, que hi havia sobre la consola isabelina de la meua àvia Nativitat i la llum es reflectia des del mirall una mica abocat endavant que hi havia al damunt i que feia l'escena encara més funerària i en perfecta consonància amb l'estat d'esperit i el sentit de l'humor negre, per no dir directament funerari del meu pare, que a més a més s'emboïcava amb els abrigalls com si ja estigués amortallat i semblava una mòmia d'Egipte. Per part del pare els preàmbuls

del Consell de Redacció no eren d'arribada, sinó de comiat, perquè el pare sempre els rebia dient que estava a punt d'estirar la pota. Segons ell, n'estava tant de refotut, que no estava segur ni d'arribar a l'endemà. Això formava part del personatge però no era únicament una suggestió seva: la tendència a la depressió era de debò. Però, ni la foscor ni la misèria de l'època, no podien pas amb la jovialitat, la gràcia i l'humor que gastava en Pep Rovira. Primer el deixava exclamar i immediatament, amb tres o quatre sortides de les seves sabia capgirar la situació i la reunió començava convertida en un cor de rialles. I no us ho creureu, però, el que reia més era el meu pare el qual, quan se li obria la vena humorística també era capaç de fer riure els morts; enfotent-se'n d'ell mateix i de les situacions paradoxals que es muntava amb les seves manies i les seves pors.

Josep Rovira, l'any 1999, poc abans de deixar l'alcaldia de Canet

Redacció de Pedracastell. Drets: Josep Sisquella, Andrés Carbonell, Joaquim Pera, Sebastià Arnau, Joaquim Geli, Joan Oms, Vicenç Estarlich, Francesc Sisquella, Joan Costa Simon, Joan Campins, Mn. Joan Costa Tapiola. Ajupits: Josep Rovira, Pere Planas, el bisbe Josep Cartaà i Francesc Mas.

Va ser en una d'aquestes reunions que els va dir que se sentia com si fos una *madame de Sévigné* i em penso que encara sento com riuen. Aquesta conyeta funerària del meu progenitor me la devia encomanar i tot, perquè, un dia que la mare em va dur a escalfar cadires a casa de no sé quin dels seus parents burgesos (a ca la Quimeta Carbonell, segurament) - en aquell temps, si s'anava de visita se seguien unes certes convencions-, quan em van preguntar: -Què tal i tu, com estàs?-, jo, que no tenia pas més de cinc anys, vaig contestar dessolat:

-Vostè deu estar molt bé, però jo estic constipat i fotut!

Doncs bé, el pare que era un depressiu importantíssim, després que l'operaren d'una aplàsia (una operació *tremebunda* que potser li va salvar la pell però el va deixar molt tocat emocionalment), res no va contribuir tant, a la seva recuperació com les visites dels seus amics, i cap més d'aquestes es podia comparar en valor terapèutic a la d'en Josep Rovira. Moltes vegades, després d'aquestes visites, el pare estava visiblement millor i, llavors sortia del llit i es reintegrava a la vida familiar. En Josep, no venia únicament a la redacció de *Pedracastell*, sinó que a vegades ho feia acompanyat d'algun dels seus germans. Com que les criatures són com les esponges, recordo el contrast radical que hi havia entre ell i el seu germà Ramon: tímid, silenciós i educat fins a l'exageració, però que traspuava una mena de candor i de bondat naturals com la seva mare, la senyora *Teresita*, li dèiem així, tal com fèiem

amb tothom que tenia alguna ascendència o procedència cubana. Amb tots aquells nois joves - tots solters encara- com que eren de molt els més brillants de tota la gent que durant aquells anys passaven per can Manillo, jo m'hi fixava molt; com els mussols que hauria dit el meu pare. I encara m'hi vaig fixar més quan en Josep Rovira va començar a venir-hi en companyia d'aquells xicots singulars i exemplars que vivien a l'horta de can Sagarra, i anaven a combregar amb les mans juntes com si fossin la imatge de la Puríssima. Per cert, que aquests devien ser els primers estrangers que la vida em va posar davant dels meus ulls. El que venia més era en Dusko, aleshores estudiant de medicina i en Luka Brajnovick, del qual més tard també vaig ser-hi amic jo i que era un personatge excel·lent. I, quan em van explicar que en Luka era membre d'una família de l'aristocràcia més autèntica, jo no me'n sabia avenir, perquè pensava que els nobles no tenien ni l'entitat corporal i encara menys la proximitat d'en Luka... En Pep però, moltes vegades venia sol o acompanyat d'algun dels seus germans que en aquells anys formaven una mena d'identitat o unitat o solidaritat indestructible. Recordo de manera especial que en Ramon tenia totes les qualitats possibles, però que si n'hi havia de destacar una de molt rara entre nosaltres, és que sabia escoltar. És la persona que he conegut que sabia escoltar millor i tan respectuós amb els altres que, fins i tot semblava que no gosava prendre la paraula si no se'l forçava expressament a fer-ho. Quan era jove, aquesta

timidesa acusada era una característica en total oposició amb el seu germà Josep que, curiosament, deu ser una de les persones amb menys timidesa i amb més gran capacitat i facilitat de paraula que he conegut.

Però, tot i ser intel·lectualment i de molt, el personatge més destacat del poble, després resultava que en el Canet d'aquell temps, en Josep Rovira era el que tenia la culpa de tot. Uns perquè l'enveja se'ls menjava i els altres dominats pel ressentiment i el rancor. Després, sentia parlar d'en Josep al meu pare que no negava pas les seves qualitats excepcionals, sinó ben al contrari. Recordo perfectament alguna de les coses que em deia per fer-me'l entendre al marrec que jo era. Deia que, si en Josep Rovira hagués nascut en un país normal i ja no diguem, si hagués nascut a Amèrica del Nord, hauria pogut arribar allà on li hagués donat la gana. (Òbviament, el pare no deia que aquest país no ho fos de normal, però ja s'entenia que no era com els altres). Doncs bé, el pare venia a concloure que aquest era un país que no se'l mereixia a en Josep; i solia afegir amb una certa recança que el seu entusiasme i el seu amor per Canet el perdria, com ja havia perdut al seu oncle Fors. En aquells temps, falsament i injustament, a Josep Fors se'l responsabilitzava de totes les malvestats que la guerra havia portat a Canet les quals de no ser per l'aixecament militar no haurien estat possibles. Per altra banda, com que no podien negar les qualitats d'en Josep perquè eren massa evidents, per menystenir-lo, deien que en Josep Rovira, no solament era nebot carnal d'en Fors, sinó el seu hereu espiritual i ideològic. I tractaven de desmerèixer tot el que feia atribuint-ho únicament a una permanent reivindicació de la figura del seu oncle. Les vegades i vegades que de criatura vaig arribar a sentir referint-se ell: Llàstima que sigui nebot d'en Fors! I que només era fruit del ressentiment i l'esperit de venjança que ens ofegava a tots com una boira tòxica i malèfica. No cal dir que a mi en Josep em produïa tot l'efecte contrari. I, si en Josep Rovira era com era per ser nebot d'en Fors, resultava totalment obvi -per a mi almenys- que en Fors havia de ser un personatge excepcional i digníssim.

Per tant, suposo que ja queda clar que en Josep Rovira, va ser una autèntica llum en les tenebres de rancor, ignorància i set de venjança de la meua infantesa desorientada. I, en alguns dels moments crucials d'aquella edat, va resultar que en Josep era allà a prop meu, com quan em van confirmar, cosa que no s'esdevingué pas a l'església, sinó en un cinema i no parlo únicament d'una manera simbòlica, que també, sinó literal. Per confirmar-me ho van haver de fer en el mateix teatre on m'havien hagut de batejar perquè l'església estava cremada i en ruïnes, i ara al cap de setanta anys el que està en ruïnes és el teatre (d'això, perquè ens fem càrrec de com van les coses d'aquesta vida). Bé, doncs, encara recordo l'escena d'aquell dia, al mateix cinema, fent cua amb tots els del meu temps per rebre la confirmació, quan arran del prosceni i de la mà d'en Josep Rovira em féu pujar a plom i em diposità davant mateix del bisbe Cartanyà (que em va semblar un bisbe de fireta

de tan petit com era), assegut a mig de l'escenari, el qual, en vers de *fotre'm una hòstia* solemne tal i com afirmaven els nanos que faria, tot just em va tocar amb la punta enguantada dels seus dits.

També recordo que per la festa del Col·legi Yglésias de l'any 1947, que va ser la primera vegada que em van fer sortir en un escenari, jo estava tan esporuguit que no hi havia manera de fer-me sortir de les bambolines fins que, en Josep que era qui presentava l'acte, me'n va venir a treure i em va fer una presentació tan graciosa i ditiràmica que automàticament em vaig convertir en un Enric Borràs infantil i vaig engegar un poema terrorífic sobre un nen (que era jo, òbviament) acorralat per mig de les bardisses per un llop sanguinari fins que la invocació a la Mare celestial em feia despertar amb un panteix de mort als braços de la meua mare terrenal.

Com que el meu pare era un home de la circumstància, i a mi de criatura no se'm podia deixar gaire solt, m'arrossegava per tot arreu amb ell. Em refereixo als actes públics als quals li tocava anar gairebé sempre. Doncs bé, en aquell temps, deixant a part les interminables sessions del culte preconiliar, només n'hi havia de dues menes d'actes públics: els dels falangistes que sempre parlaven en castellà a crits inarticulats de morts i de *luceros*, i les xerrades d'en Josep Rovira que en solitari i a l'empara de la religió catòlica, va començar la seva particular recuperació de la nostra memòria històrica: i això, gairebé des del moment en què l'acabàvem de perdre la memòria. I suposo que ja s'entén. Per començar, si no era per imposició imperativa, ja parlava sempre en català. I quin català, a més a més, clar, senzill i sempre escaient. Un dels seus parlaments que més em va emocionar i del qual en tinc un record entranyable, va ser un any per les festes de Nadal que, parlant del Pessebre, va fer l'apologia del Rabadà com a reivindicativa del català popular més genuí, amb una gràcia i una poesia que retornava a tots l'esperit, i a mi personalment em feia créixer això que ara en diuen l'autoestima. L'autoestima de ser català, em refereixo. I en Josep refeia o començava a refer els ponts amb el nostre passat i que la guerra recent els havia dinamitat tots. Doncs bé, en Josep, era un personatge que en solitari va emprendre entre nosaltres la tasca impossible de recuperar la nostra consciència històrica i catalana. I, com es feia una cosa així en unes circumstàncies com aquelles?. Doncs, va haver de recular una mica i anar-se'n a la figura senyera del Dr. Marià Serra i Font, el qual, era el fundador del catalanisme a Canet. En un primer moment, al Dr. Serra li van treure la placa de la Riera que avui encara porta el seu nom. Però, com que el Dr. Marià també havia estat un dels catòlics de més remarca del seu temps i era el pare d'un dels *Caidos por Dios y por España* més destacats. I, tenint en compte que el Dr. Serra havia mort deu anys abans de la Guerra Civil, era un despropòsit fins i tot per la desmesura amb que l'havia tractat el primer franquisme. En Josep, doncs, com que no podia anar al catalanisme recent dels republicans, se'n va anar directament als orígens i els orígens ens remetien tots al Dr. Marià Serra. Com que del Dr. Serra no podia pas reivindicar-ne el seu catalanisme, va

Primera creu de fusta que la redacció de Pedracastell va erigir sobre la peanya de la creu enderrocada l'any 1936

aprofitar el seu localisme i va ressuscitar la icona més emblemàtica del seu catolicisme que era la de la creu de Pedracastell. En aquells moments en què tot estava per reconstruir, Pedracastell era un turó pelat amb la creu del Dr. Serra aterrada i a trossos a redol. De moment ja va tenir un símbol que, si bé era ben local, com que era la màxima representació de tot el catolicisme resultava inatacable i, sota aquest símbol, com un segon i petit Deoclecià, Josep Rovira es va disposar a vèncer i va convèncer primer al meu pare que calia crear una revista que es diria, és clar, Pedracastell. I quan va tenir el meu pare, *excombatiente falangista y excautivo* etc. etc., convençut, ja va tenir la primera biga del primer pont de la reconciliació posada. A l'entorn del pare s'hi van aplegar els franquistes joves, la majoria excombatents com ell del bàndol franquista i, en Josep, capitanejava un grup de nois de la seva mateixa edat, tots catòlics, apostòlics i romans, però també, en un grau o altre, catalanistes. Aleshores calia anar construint el pont amb els homes de la circumstància, o sigui, els dels *Régimen*, però, els del *Régimen* eren l'enemic perseguidor per principis de qualsevol rastre d'identitat catalana. Altrament, els franquistes tampoc no podien rebutjar de pla el catolicisme empeltat de localisme que Josep Rovira els proposava. I va sorgir l'agrupació o l'associació Pedracastell, que amb l'objectiu de voler reconstruir físicament la creu, el que volien era reconstruir també la convivència cívica totalment destruïda per l'enfrontament civil. El pare, per escriure a *Pedracastell* es va inventar un personatge a mig camí del senyor Canons del tòpic i de l'humor de Valentí Castanys que sota el pseudònim de "Senyor Pepet"

li servia per fer conyeta banal i incruenta i que el feia connectar amb el sectors més convencionals de la població, mentre en Josep parlava de localisme que, com ell mateix ha dit més d'una vegada, era una mena de possibilisme en un temps en que res no era possible. I aquesta va ser la seva misèria i el seu mèrit, atès que els tres objectius de l'agrupació Pedracastell van reeixir tots tres: reconstruir la Creu, posar en Pere Planas d'alcalde i fer que la gent de Canet tornés a relacionar-se i es recuperés la convivència. Ara, la collita ens pot semblar ben magre, però us puc assegurar que aleshores no va ser-ho pas. Va ser la primera vegada que després de la guerra es va recuperar l'esperit col·lectiu de poble. I acabo amb una anècdota il·lustrativa del meu pare. Abans que es morís jo volia fer un treball sobre la revista *Pedracastell* i em vaig llegir la col·lecció de la revista de cap a cap. I, li vaig preguntar, com era que escrivia aquelles banalitats del Senyor Pepet, si ell no n'era pas de banal. Quan em va sentir, va frotre un dels seus esbufecs de dofí i em va dir aixecant les mans al cap per contestar:

-Que no veus que el poble estava cremat, i tothom tenia la pell de l'ànima de viu amb viu...! Allò era com el que han de fer els metges a les unitats de grans cremats i encara a vegades ni aquella banalitat no

s'acceptava...

I ara sí que acabo.

Quan a vegades penso que en aquells anys tan foscos, en les "conferències" que per qualsevol cosa i amb qualsevol excusa acostumava a fer en Josep Rovira, sempre eren apologetiques d'alguna cosa nostra, m'adono que van ser com una autèntica taula de salvació. Per mi, segur que van ser-ho. Per començar era la primera persona que ens parlava d'unes qüestions que no en parlava ningú més. En Josep, parlava dels orígens, o sigui de la pàtria local i de la història del poble (i aquesta era l'única manera de parlar-nos de la pàtria total). Per tant, ell i només ell, em va desvetllar o encomanar la meua fal·lera per aquesta matèria. A més, s'entenia perfectament, o potser és que a mi m'arribava emocionalment; era tornar a parlar de Catalunya que en aquells anys estava vençuda, vilipendiada i proscriu. Per tant, del meu catalanisme també en tens la culpa tu. Perquè, ara que faràs noranta anys, suposo que ja saps que vas venir al món a carregar-te les culpes dels canetencs com nosaltres i no només quan vas ser alcalde, sinó que em penso haver argumentat i demostrat que la cosa venia de lluny. I suposo també que ja saps fins a quin punt se t'estima i també se t'ha estimat en aquesta vella, trista, bruta i dissortada pàtria. Però la lluita continuarà fins que un dia els catalans no hauran d'inventar eufemismes per ser-ho totalment. T'ho prometo de tot cor el teu fidel i pobre deixeble.

Canet de Mar, 1 de juny de 2012